

JONAS DANGUOLIS DILIŪNAS

1935 02 04 – 2020 05 31

Netekome ilgamečio Lietuvos geologijos instituto darbuotojo, laboratorijos, skyriaus vadovo, fizinių mokslų daktaro, hidrogeologo Jono Danguolio Diliūno.

J. Diliūnas gimė Ukmergės apskrities Porų kaime. Mokyklą lankė Ukmergėje. 1946 m. pradėjo mokytis Vilniaus I berniukų gimnazijoje. Ją baigęs 1954 m. įstojo į Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Geologijos skyrių. Per penkerius mokslų aukštojoje mokykloje metus sėkmingai baigė geologinės nuotraukos ir naudingųjų iškasenų telkinių paieškų specialybės kursą ir 1959 m. įgijo inžinieriaus geologo specialybę.

J. Diliūno darbinė veikla prasidėjo gamybos srityje – devynerius metus dirbo įvairiose Lietuvos geologijos valdybos organizacijose nuo techniko geologo, inžinieriaus hidrogeologo iki Hidrogeologinės ekspedicijos Požeminio vandens paieškų ir žvalgybos skyriaus vadovo. Per šiuos metus dalyvavo atliekant požeminio vandens hidrodinaminis ir hidrocheminius stebėjimus, išteklių žvalgyimo ir apskaičiavimo, gręžybos darbus. Ištyrė požeminio vandens išteklius, skirtus daugiausiai 30 didžiausių Lietuvos miestų aprūpinti geriamuoju vandeniu.

Lietuvos ūkiui labai reikalingą gamybinį darbą J. Diliūnas derino su savo kvalifikacijos kėlimu. 1962–1964 m. neakivaizdžiai studijavo Leningrado kalnakasybos institute (Rusija) ir baigė kursus „Požeminio vandens dinamika ir režimas“. 1968–1971 m. studijavo Lietuvos geologijos mokslinio tyrimo instituto neakivaizdinėje aspirantūroje. Nuolat tobulinamos hidrogeologinės žinios leido moksliskai apibendrinti per gamybinio darbo metus surinktą medžiagą ir parengti disertaciją „Požeminio vandens ištekliai Nemuno ir Neris upių slėniuose Lietuvos teritorijoje ir jų panaudojimas stambiam vandens tiekimui“, kurią 1971 m. sėkmingai apgynė Baltarusijos mokslų akademijos Geofizikos ir geochemijos institute, Minske. J. Diliūnui buvo suteiktas geologijos-mineralogijos mokslų kandidato laipsnis (1993 m. nostrifikuotas į fizinių mokslų daktaro laipsnį).

Plečiantis Lietuvos geologijos instituto Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos skyriui, 1968 m. kovo 11 d. J. Diliūnas buvo pakviestas eiti naujai steigiamos šio skyriaus Požeminių vandenų dirbtinės mitybos laboratorijos (vėliau – Požeminių vandenų papildymo ir eksploatacijos metodų laboratorija) viršininko pareigas. Laboratorijos vadovu J. Diliūnas dirbo visą jos egzistavimo laikotarpį iki 1988 metų.

1988–2003 m. J. Diliūnas vadovavo Hidrogeologijos skyriui. Jam vadovaujant buvo atliekami platūs hidrogeologiniai požeminio vandens išteklių dirbtinio papildymo galimybių, vandeningųjų sluoksnių filtracinių ir kaptažo įrenginių senėjimo parametrų bei konstrukcijų tobulinimo, krantinių vandenviečių išteklių formavimo, paviršinio ir požeminio vandens sąveikos ir cheminės sudėties formavimosi tyrimai. Vadovaujant J. Diliūnui įdiegtos požeminio vandens išteklių dirbtinio papildymo sistemos Kauno Eigulių–Klebonišio ir Klaipėdos III vandenvietėse, įrengtas spindulinis šulinys Kauno Vičiūnų vandenvietėje,

tirtas ertminių didelio debito gręžtinių šulinių taikymo Lietuvos hidrogeologinėmis sąlygomis efektyvumas. Vėliau pereita prie naujų aktualių požeminio vandens išteklių kokybės kaitos, racionalaus įsivavinimo, didėjančios antropogeninės taršos sąlygomis aplinkosauginių ir ekogeologinių, nuotekų dumblo panaudojimo taršai mažinti, sąvartynų biudijų tyrimų. J. Diliūnas vadovavo ir dalyvavo įdiegiant geležies ir mangano šalinimo tiesiogiai vandeningajame sluoksnyje sistemas Vilniaus Naujosios Vilnios ir Tupatiškių bei Akmenės rajono vandenvietėse.

Be mokslinių tyrimų, J. Diliūnas dirbo ir pedagoginį darbą – Vilniaus universiteto Gamtos

mokslų fakulteto Hidrogeologijos ir inžinerinės geologijos katedros studentams 1968–1986 ir 1995–2008 m. skaitė trijų disciplinų paskaitas: „Požeminio vandens dinamika“, „Inžinerinė hidrogeologija“, „Vandens tiekimas“.

Neblėstanti energija sprendžiant hidrogeologines problemas įgavo materialią formą daugiau nei 200 mokslinių straipsnių, šešiose monografijose ir metodinėse knygose, neskaičiuojamame kiekyje ataskaitų, tezėse.

Šviesus Jono Diliūno atminimas liks kolegų, bendradarbių, jį pažinojusių žmonių širdyse.

Arūnas Jurevičius

NETEKOME RASOS APIRUBYTĖS

1934 04 07 – 2020 06 16

Prie Baltijos jūros (2015 m.) (nuotr. iš asmeninio archyvo)

2020 m. birželio 16 d. eidama 87-uosius metus netikėtai mirė ilgametė anuometinio Geologijos instituto (dabar – Gamtos tyrimų centro Geologijos ir geografijos institutas) darbuotoja geologė geofizikė Rasa Apirubytė.

Rasa gimė 1934 m. balandžio 7 d. Kaune. Jos vaikystė prabėgo Pašvitinio miestelyje

netoli Joniškio, kur tėvas mokytojas Antanas Apirubis vadovavo mokyklai, o mama Valerija Pivorytė-Apirubienė buvo aktyvi visuomenininkė, šaulių būrio vadė, miestelio švenčių organizatorė. Rasa anksti išmoko skaityti ir rašyti, būdama gabus vaikas, pradinę mokyklą baigė greičiau nei įprasta. Deja, netrukus atėjo daugelio šeimų gyvenimus palaužęs metas – sovietų okupacija, karas, pokaris. Tėvams, kurie dėl savo darbo ir veiklos buvo 1941 m. birželio 14-osios tremtinių sąrašuose, teko bėgti, slapstyti. Tik dėl laimingai susiklosčiusių aplinkybių ir geriems žmonėms padedant pavyko išvengti tremties, tačiau tie metai paliko skaudų randą Rasos atmintyje. Baigiantis karui ir vėl kilus grėsmei iškelti į Sibiro platybes, Rasa su tėvais atsidūrė Vilniuje, čia buvo lengviau pasislėpti nuo piktųjų naujosios tvarkos kūrėjų akių. Rasai teko laimėti mokyti Vilniaus II vidurinėje mokykloje, anuomet dar mergaičių gimnazijoje, kuri vėliau pavadinta S. Nėries vardu. Pokario vargas suartino mokes ir mokytojus, jie padėjo vieni kitiems, išliko draugai iki mirties. Mokyklą sidabro medaliu baigė 1951-aisiais ir tais pačiais metais, gavusi Lietuvos Respublikos siuntimą, kartu su klasės drauge Nijole Gedvilaite išvyko mokyti į Maskvos

M. Lomonosovo valstybinio universiteto Geologijos fakultetą, kurį baigė 1956-aisiais, įgydama geologės geofizikės specialybę. Nors anuomet tokio lygio mokslus baigusią geofizikę Lietuvoje buvo mažai, grįžusi į Vilnių Rasa iš pradžių neturėjo darbo, vėliau 1958–1959 m. labai trumpai dirbo Lietuvos mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institute jaunesniąja moksline bendradarbe. 1959–1962 m. perėjo dirbti į Lietuvos geologijos valdybą inžiniere geofizike, čia dalyvavo gipso paieškoje Lietuvoje, naudojant vertikalų elektrinio zondavimo metodą. Vėliau, ypač perėjusi dirbti į Geologijos institutą, savo darbinę veiklą susiejo su Lietuvos gelmių tyrimais gravimetriniais ir magnetometriniais metodais, vykdė detalią gravitacinę nuotrauką pavieniuose Vakarų Lietuvos plotuose. 1962–1965 m. R. Apirubytė tęsė studijas Geologijos instituto aspirantūroje. Nuo 1965 m., institute įkūrus Naftos geologijos ir geofizikos skyrių, savo darbe sėkmingai taikė efektyvią geofizinių laukų interpretacijos metodiką, leidusią kristaliniame pamate išskirti perspektyvias zonas lokalioms struktūroms susidaryti. Gravitacinės uolienų tankių kaitos tyrimai bei magnetometriniai matavimai padėjo atskleisti Lietuvoje rūdingas zonas. Savo moksliniuose darbuose R. Apirubytė glaudžiai bendradarbiavo su geriausiais šios srities specialistais, tarp jų ir žymiu rusų geofiziku dr. A. Š. Faitelsonu, kolegomis iš Rygos, Maskvos, Minsko, Kijevo geologijos institutų, dalyvavo mokslinėse konferencijose, stengėsi naujausius geofizikos mokslo laimėjimus diegti ir Lietuvoje. Kartu su R. Apirubyte institute geofizinius tyrimus atliko Antanas Ražinskas, Nijolė Gedvilaitė, Viktoras Nasedkinas, kiti Geologijos instituto darbuotojai, sėkmingai plėtoję gravitacinio ir magnetinio žemės laukų tyrimus. Daugiausia dėl R. Apirubytės darbų gravitacinio lauko tyrimais nustatytos tektoniškai itin svarbios gradientinės zonos, skiriančios anomalijas ir leidžiančios prognozuoti tektoninius lūžius bei nustatyti galimai naftingų struktūrų paplitimą Vakarų Lietuvoje. Gravitacinio lauko tyrimais išaiškinta giluminė Žemės plutos sandara ir tektoninė regiono raiša Vakarų Lietuvoje bei Karaliaučiaus srityje.

Geologijos institute (1965–1990 m.) R. Apirubytė dirbo vyresniąja inžiniere, geofizinio būrio viršininke, vyresniąja moksline bendradarbe. Rasa yra išspausdinusi 35 mokslinius straipsnius, buvo daugelio kitų mokslinių straipsnių bendraautorė. Jos sudaryti ir interpretuoti įvairaus mastelio gravimetrinių laukų žemėlapiai Vakarų Lietuvos ir Karaliaučiaus srities (Rusija) teritorijose bei Baltijos regiono tektoninės raidos analizė pateikti mokslinių darbų ataskaitose.

Išėjusi į pensiją Rasa džiaugėsi savo anūkais, dukros Ingos vaikais Rasele ir Mantuku, tapusiais jos naujojo gyvenimo etapo žiburėliais.

Rasa labai mėgo keliauti, buvo aplankiusi daugybę tuometinės Sovietų Sąjungos vietovių. Išvažiuoti į užsienį sovietmečiu nebuvo didelių galimybių, nors studijuodama Maskvoje turėjo draugų bendramokslį iš įvairių šalių, taip pat ir iš Italijos, į kurią buvo pakviesta atvažiuoti. Deja, tam sutrukdė 1968-ųjų sovietų invazija į Čekoslovakiją. Svajonę pamatyti Italiją įgyvendino 1988-aisiais tų pačių bendramokslų kvietimu. Vėliau, atsivėrus sienoms, Rasai teko laimė apkeliauti kitas Europos šalis ir net Egiptą. Į šią šalį, nepaisydama jau garbaus amžiaus, ji išvyko ne su organizuota turistine grupe, o savarankiškai.

Bendradarbių atmintyje R. Apirubytė išliks kaip taktiškas, intelektualus, turintis savitą humoro jausmą, draugiškas, nuoširdus, teisingas, visada pasiruošęs pagelbėti žmogui. Su ja būdavo įdomu visur: ekspedicijose, prie kavos puodelio, mokslinėse konferencijose ar pažintinėse kelionėse. Ji niekada nesiskųsdavo buitiniams rūpesčiais ar sveikata, iki paskutinių akimirų sekė Lietuvoje bei pasaulyje vykstančius kultūrinius ir politinius įvykius, džiaugėsi gyvenimo teikiamomis galimybėmis.

Buvusieji R. Apirubytės bendradarbiai liūdi dėl netekties ir reiškia nuoširdžią užuojautą Rasos netekusiems artimiesiems. Ji išėjo, bet jos atminimas mūsų širdyse neišblės. Amžino poilsio Rasa atgulė šalia tėvelių Vilniaus Rasų kapinėse.

Kęstutis Sakalauskas
Onutė Zdanavičiūtė

SU PAUKŠČIAIS IŠSKRIDO...

habil. dr. ONA KONDRATIENĖ (ZINKEVIČIŪTĖ)

1931 09 25 – 2020 09 14

Š. m. rugsėjo 14 d. netekome žymios mokslininkės, garsios geologės, palinologės, kvartero stratigrafijos specialistės, aktyvios visuomenininkės ir nuoširdžios kolegės habil. dr. Onos Kondratienės.

O. Kondratienė užaugo Juodausių kaime netoli Ukmergės. Mokėsi garsioje Ukmergės A. Smetonos gimnazijoje, vėliau Vilniaus S. Nėries vidurinėje mokykloje. 1950 m. pradėjo geologijos studijas Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete. Profesoriaus Juozo Dalinkevičiaus paraginta susidomėjo sporų ir žiedadulkių tyrimo metodu ir jo taikymu stratigrafijoje. Baigusi universitetą, studijas tęsė aspirantūroje Lietuvos mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institute. 1960 m. apgynė daktaro disertaciją „Lietuvos neopleistoceno stratigrafija ir paleogeografija remiantis palinologiniais duomenimis“. O. Kondratienės mokslinė karjera prabėgo Geologijos institute ir buvo skirta kvartero stratigrafijos, tarpledynmečių paleogeografijos tyrimams. Jos atliktų tyrimų pagrindu aprašytos atskirų kvartero laikotarpių paleogeografinės sąlygos, apibūdinti jų skiriamieji bruožai, o stratigrafinėse schemose išskirti nauji stratonai. Ilgamečių tyrimų duomenis mokslininkė susistemino 1996 m. išleistoje monografijoje „Lietuvos kvartero stratigrafija ir paleogeografija remiantis paleobotaninių tyrimų duomenimis“, kurios pagrindu 1998 m. apgynė habilituotos daktarės disertaciją. Savo mokslinius darbus O. Kondratienė paskelbė devyniose knygose bei 120 mokslinių publikacijų.

O. Kondratienė buvo netik plačios pasaulėžiūros mokslininkė, besidominti įvairiausiomis mokslo temomis, bet ir nenuilstanti

visuomenininkė bei gera mama. Daug širdies ir laiko ji atidavė geologų etnografiniam ansambliui „Apynys“, rengė šventes, aktyviai dalyvavo Atgimimo Sąjūdžio, vėliau Tėvynės sąjungos (Lietuvos konservatorių) partijos, „Carito“ organizacijos veikloje. Onutė kartu su savo šviesios atminties vyru, taip pat geologu dr. Alfonsu Kondratu užaugino dukrą Viktoriją ir sūnų Laimutį, labai mylėjo ir didžiavosi trimis savo anūkėmis, spėjo pasidžiaugti net keturiomis provaikaitėmis.

Geologų bendruomenė Oną Kondratienę visada prisimins kaip nepaprasto darbštumo, niekada nenuilstančią kolegę, visada randančią laiko mokslinėms diskusijoms ir konsultacijoms, visus žavinčią savo neišsenkančia energija.

Kolegų vardu dr. Dalia Kisieliene